

ולדברי רבי עקיבא שיש חובה להיטמא לקרובים, חילק אביי בין נפטר קודם חצות (וה"ה נפטר ב"ג. חזו"א קמא לח, א) שחייב להיטמא לקרובו, ובין לאחר חצות שהיות וכבר חל עליו חיוב קרבן פסח – לא יטמא. ולרבא (לגרסתנו, כפרש"י), אפילו מת אחר חצות – יטמא ולא יעשה פסח, אך אם כבר שחטו וזרקו עליו – לא יטמא ויאכל פסחו לערב, למאן דאמר 'אכילת פסחים מעכבת' (ואפשר שגם הסובר בעלמא 'אינה מעכבת' מודה כאן. עתוס').

הלכה כרבי עקיבא, שטומאת קרובים – מצוה ולא רשות (רמב"ם אל ד, ו; יו"ד שעג, ג). ונחלקו הדעות האם מצוה זו אמורה בכהנים בלבד (רשב"א בתשו' כז תרלו. וכן י"א בדעת הרמב"ם) או בכל ישראל (עריטב"א סוכה כה: ועוד).

וכן נחלקו כאשר יש אחרים המתעסקים במת, האם חובה על הקרובים להיטמא, אם לאו (עתוס' יבמות פט: ושו"ת הרשב"א שם).

במת מצוה, לכל הדעות מטפל בו ונטמא אליו הגם שיימנע מעשיית פסח, ואפילו הוא נזיר וכהן גדול.

דף קא

קסה. א. כמה שעירי חטאת הוקרבו ביום השמיני למילואים?

ב. מה עשו באותן חטאות, ומדוע?

ג. מה היתה קציפת משה רבינו אודות שריפת החטאת, ומה השיבו אהרן?

ד. אלו דינים מיוחדים נאמרו באותה שעה, שאינם נהוגים לדורות?

ה. האם פינחס בן אלעזר היה כהן באותה שעה?

א. שלשה שעירים קרבו ביום השמיני למילואים; –

שעיר נחשון – שאותו יום, ראשון להנזכת הנשיאים היה;

שעיר המילואים – חובה לשעה שנצטוו לאותו היום, קחו שעיר עזים לחטאת...;

שעיר ראש חדש – שאותו יום, ר"ח ניסן היה (וכדאמרינן בסדר עולם).

ב. שעיר ראש חדש – שרפוהו, אם מפני אנינות אהרן ובניו לא היה מי שיאכלנו (ר' נחמיה. וסובר אנינות לילה דאורייתא, ולא נאמר להם התר בקדשי דורות – שעיר ר"ח – אלא בקדשי שעה בלבד), אם מפני שהניחוה לערב לאכלה [שהותרה להם אנינות לילה באותה שעה], ובתוך כך נטמאה באונס (ר' יהודה ור' שמעון).

שאר השעירים הניחום לערב ואכלום במקום קדוש. ולרבי נחמיה – הותרו לאכלם ביום (רש"י).

ג. משה רבינו קצף על אשר לא אכלו את החטאת, והרי לא נפסלה בכניסת דמה אל הקדש או ביציאתה חוצה, ולא הוקרבה ע"י כהן הדייט שהוא אונן ופסול, אלא ע"י אהרן.

לדברי רבי נחמיה, אמר להם משה: הלא נצטויתי לאכלה אף באנינות. והשיב אהרן: שמא לא נצטויתי אלא בקדשי שעה אבל לא בקדשי דורות שאסורים לאכלה באנינות, ואף בלילה – קל וחומר ממעשר.

כ"ה לרבא. אבל לשמואל, לפרש"י, לא צוה משה לאכול באנינות, ולא הוזכר ללמוד ק"ו ממעשר כלל, ועל כן סבר שהיו צריכים לאכלם באנינות. לפרוש התוס' סבר משה שכשם שהותרה האכילה בלילה באותה שעה, הותרה ג"כ באנינות יום. והשיב לו אהרן: לא הותרה אלא בקדשי שעה ובלילה בלבד.

לדברי רבי יהודה ורבי שמעון, סבר משה שהיה להם לאכלה באנינות ביום. וא"ל אהרן: שמא לא שמעת אלא בלילה ולא ביום. ולכך הניחו את החטאות לערב, ובינתיים נטמאה חטאת ר"ח באונס, לכן שרפוה. וישמע משה וייטב בעיניו. הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא אמר שמעתי ושכחתי.

ד. הדינים המיוחדים לאותה שעה:

מנחת ציבור נאכלת. שלא מצינו מנחת ציבור נאכלת. [וכן הוקרב קרבן שלמי ציבור קדש קדשים. אמנם מצינו קרבן כזה בשלמי עצרת. וכן היה בחנוכת הבית בימי שלמה].
אכילת הקדשים באנינות. לרבי יהודה, בלילה ולא ביום, ואף שעיר ראש חדש שהוא 'קדשי דורות'. ולרבי נחמיה – רק בקדשי שעה ואף ביום (רש"י).
עוד משמע (ערד"ה משה) **שכל עבודת היום השמיני לא היתה כשרה אלא בכהן גדול** (וע' בזה בגבורת ארי ריש יומא; טהרת הקדש; הדושי הגר"ז שמיני; אגרות משה קדשים, ד. וע' ברמב"ן עה"ת ובשפ"א כאן).

ה. יש אומרים שפינחס היה כהן בימי המילואים (כן סוברים החכמים החולקים על ר' נחמיה, ששאלוהו והלא פינחס היה עמקן. וכ"נ דעת ר' יהושע בן קרחה לקמן קב.). יש אומרים שלא נתכהן אלא במעשה זמרי (ר' אלעזר בשם ר' חנינא), וי"א כששם שלום בין השבטים בימי יהושע, רק אז נעשה כהן בפועל (רב אשי. עתוס').

דף קב

קסו. א. האם משה רבינו היה 'כהן גדול' ו'מלך'?

- ב. האם יש מקום לאימת מלכות וגינוני כבוד כלפי מלך רשע?
- ג. מה נלמד מכל זכר הנאמר שלש פעמים באכילת קדשים?
- ד. הטמא שאינו חולק בקדשים – מהי השעה הקובעת בדין זה?
- ה. מנין שטבול יום אינו חולק בקדשים לאכול לערב?

א. לדברי חכמים, לא נתכהן משה אלא לשבעת ימי המילואים בלבד. ויש אומרים (וכן נקט רב): משה רבינו כהן גדול היה ולא פסקה כהונה ממנו גם אחר כך, רק מזרעו פסקה. [ומ"מ לא היה עסוק באכילת קדשים בימי המילואים, שטרוד בשכינה, להיות תמיד בהר מבקר ועד ערב]. ומכל מקום אינו כשר לראיית נגעים, שכתוב בהם אהרן ובניו. (לכאורה משמע שלדברי רבי יהושע בן קרחה לא נתכהן משה).

בכמה מקומות מובא בדברי חז"ל שמושה רבינו מלך היה [וכמו שנאמר ויהי בישרון מלך]. וכן מובא כאן, חמש שמחות היתה אלישבע יתירה על בנות ישראל, ואחת מהן – יבמה מלך. וכן אמרו במדרש (תנחומא בהעלותך ט) לענין החצוצרות. וכ"כ הרמב"ם (בית הבחירה ו,יא – לענין קידוש העורות) שמושה רבינו מלך היה.

ב. רבי ינאי ורבי יוחנן אמרו: לעולם תהא אימת מלכות עליך, כמו שמצינו כלפי פרעה ואחאב. [ומשמע בגמרא לכאורה שריש לקיש חולק וסובר שיש להעזיז פניו לפני מלך רשע. וע' מהרש"א. ובספר פתח עינים דן האם להשוות שאלה זו למחלוקת הראשונים בדין כבוד להורים רשעים].